

BOEKBESPREKINGEN

B. B. LUURING, TH. M. GUNDLACH en A. VENVERLOO, GEMEENTELIJK GRONDBEDRIJF (Beheer en administratie) 5e druk. Uitgave N. Samsom N.V. Alphen aan de Rijn.

door J. H. Textor

In 1924 verscheen de eerste druk van dit boek van de hand van de Heren N. L. Reuecamp en P. van Dienst. Bij volgende drukken werd de medewerking verkregen van de Heer B. B. Luuring. De beide eerstgenoemden, die met het schrijven van dit boek ware pioniersarbeid hebben verricht en daarmee de grondslag hebben gelegd voor een juiste en verantwoorde administratie der Nederlandse grondbedrijven, zijn inmiddels overleden, zodat de Heer Luuring de medewerking heeft gekregen van de Heren Th. M. Grundlach en A. Venverloo, die beiden hun sporen op het gebied van de organisatie der gemeentelijke financiën hebben verdiend. Als wij nog vermelden, dat ook de Heer U. de Vries, die de gemeentelijke comptabiliteit kent als weinig anderen, een bescheiden aandeel in de bewerking heeft gehad, dan is het niet te verwonderen, dat een belangrijk resultaat is bereikt. Slechts zou daaraan het nadeel verbonden kunnen zijn, dat de eenheid in de behandeling verloren zou zijn gegaan. Een aandachtige beschouwing van de inhoud leidt echter tot de slotsom, dat deze vrees ongegrond is. Dit is te danken aan twee voornamelijk feiten.

Het eerste is dit, dat de nieuwe bewerkers zich — voor zover het thans nog verantwoord bleek — hebben gehouden aan de richtlijnen, welke de oorspronkelijke schrijvers hebben getrokken. Hiermede erkennen zij de deugdelijkheid van deze lijnen, waarmee het tweede feit is aangetoond, nl. dit, dat de Heren Reuecamp en van Dienst indertijd degelijke grondslagen hebben gelegd. Hun nagedachtenis zij daarvoor nog een eresaluut gebracht.

Het boek is verdeeld in drie delen. In het eerste deel wordt het beheer van het grondbedrijf behandeld. Dit wil zeggen, dat een diepgaande beschouwing wordt geleverd over de grondpolitiek van de overheid en de economische en financiële vraagstukken, die daaruit voortvloeien. De mogelijke oplossing dier problemen door middel van de instelling van een grondbedrijf wordt duidelijk belicht. In aansluiting hierop volgt een bespreking van het beheer van dit bedrijf.

In het tweede deel wordt de administratie behandeld. In hoofdzaak is deze behandeling gelijk aan die, welke reeds in 1924 in de eerste druk voorkwam.

In het derde deel zijn — aan verschillende examens ontleende — opgaven ter uitwerking opgenomen.

Als aanhangsel zijn een model beheersverordening, een model taxatieverordening en een literatuuropgave toegevoegd.

Een grondbedrijf is een instituut, waarin belangrijke kapitalen op lange termijn worden vastgelegd. De overheid neemt — in het belang van de volkshuisvesting en het afwenden van het gevaar van voor de gemeenschap nadelige gevolgen van grondspeculatie door particulieren — omvangrijke risico's op zich. Talrijke conjuncturele en structurele invloeden moeten worden voorzien. Daar dit bijkans onmogelijk is, kan feitelijk het resultaat pas nadat het bereikt is, dus bij liquidatie der aangekochte gronden na vele jaren, met zekerheid worden berekend. Om nu gedu-

rende de lange tijd, die aan de liquidatie vooraf gaat, enige redelijke zekerheid te hebben betreffende het te bereiken resultaat en dus betreffende de vraag of de grondpolitiek juist is, grijpt men naar het middel van de periodieke taxatie der gronden. Het is als bij het levensverzekeringsbedrijf, de prospectieve methode dient ter controle en correctie van de langs retrospectieve weg verkregen vermogensverantwoording. Naar wij menen, gaan vele taxaties, — en wij erkennen gaarne de moeilijkheden in dit opzicht —, mank aan het euvel, dat met toekomstverwachtingen te weinig rekening is gehouden. Een waarschuwing in dit opzicht hadden wij gaarne in het boek aangetroffen.

Afgezien daarvan is het een naar ons oordeel betrouwbare gids voor een ieder, die zich met de grondpolitiek en de financiële en administratieve kanten daarvan wenst in te laten.

Dr A. J. A. PRANGE, FINANCIERING VAN DE ONDERNEMING. Waltman, Delft. 1948, 106 blz., 22 fig.

door Drs H. J. Krusinga

Reeds kort na de publicatie van een werkje over de kostprijs — zie de bespreking in het M.A.B. van Juli 1948 —, verscheen van de hand van dezelfde schrijver als deel 3 in de serie „Bedrijfshuishoudkunde” bij Waltman te Delft een boekje gewijd aan de financiering van de onderneming.

Zoals Dr Prange in het voorwoord vermeldt, heeft hij bij de behandeling van dit onderwerp de theorie van Prof. Limperg tot uitgangspunt gekozen. Deze keuze valt zowel te bespeuren in de gebruikte terminologie als in de eisen waaraan volgens schrijver elke financiële constructie moet voldoen. Deze laatste worden door hem gekarakteriseerd met de woorden „evenwicht” en „doelmatigheid”, terwijl hij op blz. 39 vaststelt, dat aan beide gestelde eisen zal zijn voldaan indien de vorm, waarin het vermogen verkregen wordt, in overeenstemming is met het potentiële vermogensverloop in het bedrijf en indien de met die vorm verbonden offers een rationeel minimum vormen.

Schrijver heeft intussen een zeer origineel uitgangspunt gekozen voor de ontwikkeling van de vraagstukken welke met de financiering van de bedrijfshuishouding samenhangen, nl. een bespreking van het begrip diversiteit.

In de daarna volgende acht hoofdstukken vindt achtereenvolgens een bespreking plaats van:

1. het begrip financiering en de structuur van de vermogensmarkt, toegelicht met enkele attractieve schema's;
2. de kapitaalstroom en de vermogensbehoefte van het bedrijf, in welk kader ook een behandeling plaats vindt van het begrip „critische termijn” met een nadere uitwerking met behulp van voorbeelden;
3. een summierere uiteenzetting over soorten van aandelen en obligaties, benevens een korte uiteenzetting van de bepaling van de expansie-reserve en de claimwaarde;
4. een verhandeling over leveranciers- en afnemerscrediet;
5. onder de titel „De jaarrekening” een korte uiteenzetting van de posten welke aan de creditzijde van de balans kunnen worden aangetroffen, alsmede een exposé van de begrippen rendabiliteit, rendement, liquiditeit en solvabiliteit.

De drie laatste hoofdstukken bevatten opmerkingen over de onderwerpen „Expansie”, „Kengetallen” en „Reorganisatie”.

In elk der hoofdstukken verhelderen voorbeelden het betoog, terwijl series vraagstukken de lezer uitnodigen de hechtheid van zijn verworven kennis te toetsen.

Van het larderen van een boekbespreking met detailcritiek gevoelen wij ons in het algemeen geen voorstander. Ook afgezien daarvan echter geeft het onderhavige werkje daartoe allerminst aanleiding. Wel menen wij in breder verband de vraag aan de orde te moeten stellen voor welke kring van lezers Dr Prange dit boek heeft geschreven en op welke wijze deze mensen er gebruik van dienen te maken. In het voorwoord wordt hieromtrent niets medegedeeld. Wel vinden wij een ruime kring van lezers aangegeven in het voorlopig prospectus, waarbij zij, die zich voorbereiden op de onderscheiden comptabele examens in ons land, de grootste plaats innemen. Na kennisneming hiervan moet ons de opmerking van het hart dat voor hen, die nog geheel moeten worden ingewijd in het financieringsvraagstuk, het pad dat door het boek wordt gebaard hier en daar o.i. te steil zal blijken te zijn. Zo eist b.v. naar onze mening het eerste hoofdstuk over het begrip diversiteit voorkennis omtrent de leer van de financiering wil het duidelijk tot de lezer spreken, terwijl ook de uiteenzetting van de berekening van de claimwaarde voor de beginner moeilijk te volgen zal zijn.

Voor hen, die reeds een eerste oriëntering omtrent het financieringsvraagstuk hebben verkregen, lijkt het ons echter geschikt. Het is dan ook onze overtuiging dat het boek, in deze zin gehanteerd, een plaats op de literatuurlijst voor de comptabele examens ten volle waard is. Moge het deze spoedig veroveren.

H. G. HAGELEN, EEN EN ANDER OVER BELASTINGEN IN VERBAND MET LEVENSVZERKERINGEN (Van Soeren, Co., Amsterdam; f 4,50).

door Tj. S. Visser

Het is altijd goed — en in deze ingewikkelde tijd beter dan ooit — dat, wie uitnemend van iets op de hoogte is, anderen voorlicht. En voor zo'n goed geval staan wij hier. Op het zeer speciale gebied van belastingen en polissen is Hagelen thuis als niet zo heel veel anderen. Geen wonder dat in zijn werkje (170 blz.) een ganse reeks rake en nuttige opmerkingen gevonden wordt. Ook mag gezegd dat in punt 147 en 148 een bijzonder moeilijke kwestie (omzetting van een lijfrentepolis in een kapitaalpolis of omgekeerd) bondig en keurig is uiteengezet. (Een voorbeeld was echter nuttig geweest).

Het boekje is in de eerste plaats geschreven voor acquireurs. Doch zeker niet uitsluitend. En accountants, die het op fiscale detailpunten toch eigenlijk moeten hebben van deskundige voorlichting (zoals die b.v. in de F.E.D. uitgave periodiek geboden wordt) kunnen voor het terrein van Hagelen bij zijn schriftuur uitnemend terecht.

Wel moet m.i. aan deze hartelijke aanbeveling ook een waarschuwing verbonden. Ik kan de indruk niet van mij afzetten dat de Schrijver veel aan betrouwbaarheid verliest zodra hij buiten zijn begrensde gebied komt. Zo is op blz. 137 het woord bedrijfsbelasting voor Vpb. en V.B. II niet onbedenklijk. In punt 260 wordt het recht om voor een pensioenlast op de fiscale balans een aftrekbare passiefpost op te nemen een belasting-

faciliteit genoemd: dat is het toch heus niet, het vloeit voort uit goed koopmansgebruik. Maar mogelijk hebben wij hier alleen voor ons een wat populair taalgebruik, afgestemd op lekenpubliek.

In punt 261 wordt gesproken van diverse wijzen voor een patroon om zijn personeel te verzorgen. Bedoeld is, om de aangegane verplichtingen te dekken. En dat die wijzen voor de belasting „vrijwel geen verschil” maken is niet juist; wordt b.v. een pensioenstichting ingeschakeld dan heeft de ondernemer meer vrijheid bij het doteren (hij kan dan, onbetwist, verhoogd doteren —).

De volgende alinea aldaar kan wel goed bedoeld zijn, maar de meeste lezers zal de tekst onbegrijpelijk zijn en de anderen zullen hem licht misverstaan. De zaak is, dat voor de Ond. Bel. een post pensioenreserve niet als lange schuld bijgeteld hoeft, (een gunst!) mits maar de beleggingen ervan niet met de bedrijfsactiva in engeren zin vermengd zijn. Dat Schr. van bedrijfsvermogen spreekt waar de fiscaal technische term nu eenmaal (wets definitie) is bedrijfskapitaal, werkt ook verwarrend.

Waarom staat in punt 262 (ten onrechte) dat de fiscus met juridisch onverplichte plannen en gewoonten „in het geheel geen rekening houdt” als dit in 263 half herroepen wordt? Waarheid is dat een kostenreserve dan wel degelijk mogelijk is. Op het praktische verschil tussen kostenreserve (die geen back service kent) en pensioenreserve had tevens gewezen kunnen worden.

In 266 staat een m.i. al te vlotte uitdrukking. „Wat de werkgever uit geeft om de verleende aanspraken zeker te stellen, is voor hem een bedrijfslast”. Wat zijn *verleende* aanspraken? Toch zeker aanspraken die door de employé niet met nog te presteren dienstjaren *actueel gemaakt moeten!*

In 268 ontbreekt het voor een goed begrip zo nuttige onderscheid tussen koopsom en inkoop-som.

In 269 staat dan plots in plaats van koopsom wel (terecht) inkoop-som. Maar verder luidt de zin: „Inkoop van back service kan ook in gedeelten geschieden”. Ja, dat kan, maar waar het om gaat en wat de Schr. ook gewis bedoelt is dat de last van de back service fiscaal over enkele jaren verdeeld kan. Dit kan echter weliswaar inderdaad veelal als er een stichting is; maar daarzonder blijkt er verzet van de fiscale Administratie te zijn. We mochten wensen dat het soms anders was; doch het feit van die tegenstand had vermeld moeten worden.

De uitdrukking: „back service betaling verrichten vrij van belasting” is wat zonderling. Men zegt toch ook niet dat de melk voor de pakhuis-kat, of dat de zaakpostzegels vrij van belasting betaald worden.

De alinea in punt 261 over werknemerspolis is totaal niets zeggend; en daar ligt juist een belangrijk en moeilijk terrein.

Is het heus waar (276) dat de premie voor een compagnonspolis een bedrijfslast is? En los daarvan; als een polis bedrijfsmatig is, dan kan men weliswaar de premie boeken ten laste van een rekening van verlies; maar de polis zal dan toch geactiveerd moeten; met veranderlijke waarde.

De ruimte tenslotte die beschikbaar was voor het onhandelbaar onderwerp: de successiewet, was kennelijk te klein om steeds gedegen uitspraken te kunnen doen.

Het boekje verwijst niet naar arresten, missives of litteratuur wat o.a. voor de accountants die zich willen oriënteren jammer is.

De hier niet besproken hoofdstukken lijken mij heel goed.

door G. P. J. Hogeweg

In aansluiting aan de bespreking van het 1e en 2e deel van dit leerboek in het Juni-nummer van dit blad, kunnen wij thans ook het 3e en 4e deel voor onze lezers bespreken. Met deze delen is het leerboek compleet en wij zijn van oordeel, dat deze delen een goed inzicht geven in de principes en de uitvoering van het boekhouden naar de eisen van een moderne bedrijfsadministratie, waarbij moet worden uitgegaan van de veronderstelling, dat kennis van het boekhouden, zoals die door de Associatie wordt geëxamineerd, vooraf verkregen is.

Deel III gaat tot aan het opstellen van de proef- en saldibalans, terwijl in deel IV de balansopstelling toegelicht wordt en alle overzichten, die daarbij tot het geven van een inzicht in de resultaten van het bedrijf nodig of gewenst zijn.

Bij de bespreking van de verschillende doelen, die bij het opstellen van balansen te onderscheiden zijn misten wij de vermelding van de winst-uitdelingsbalans, tenzij de schrijver die bedoelt met wat hij noemt de rentabiliteitsbalans. Maar dat is toch niet hetzelfde.

De schrijver is voorstander van het opnemen van de duurzame productiemiddelen op de bedrijfsbalans tegen een standaardwaarde, bijv. op basis van de prijzen van 1939. Hoe gehandeld moet worden met prijsverschillen bij aanschaffing en ter bepaling van de afschrijvingen, teneinde die toch te berekenen op vervangingswaarde, wordt met voorbeelden toegelicht. Er rijzen hierbij nog verschillende vragen, bijv. of de event. vroeger te laag berekende afschrijvingen, door de voortgezette prijsstijging, later moeten worden ingehaald.

De stof is zo uitgebreid, dat het niet wel mogelijk is op details in te gaan. Volstaan wij daarom met onze indruk weer te geven, dat dit leerboek een goede leidraad is voor de bestudering van de techniek van de moderne bedrijfsadministratie. Wanneer men bij de toepassing daarvan op punten van bedrijfseconomisch inzicht het niet eens is met de schrijver, dan is er geen bezwaar tegen eigen inzichten in die techniek tot uiting te brengen.

Ook in deze beide delen worden na elk hoofdstuk weer een serie opgaven en vragen gegeven, waardoor de studerende gelegenheid heeft het geleerde in toepassing te brengen en met de praktijk vertrouwd te geraken. Zij zullen daarbij dan ook de overtuiging verkrijgen, dat aan het invoeren van deze moderne bedrijfsadministratie zeer veel moeilijkheden en voorbereidende werkzaamheden verbonden zijn, zodat zeer voorzichtig en stap voor stap te werk gegaan moet worden.

In korte tijd zijn geen betrouwbare resultaten te verwachten en ook hier zal blijken te gelden het spreekwoord: „Men werpe geen oude schoenen weg, voordat men nieuwe heeft”.

Het voortzetten van de oude administratie naast de nieuwe, totdat deze geheel ingewerkt is, zal in vele gevallen aanbeveling verdienen.

PROF. Dr O. BAKKER, STATISTIEK. INLEIDING TOT DE STATISTISCHE METHODE EN HAAR TOEPASSINGEN. Deel I en II. Uitgave J. Muusses, Purmerend 1947—1948.

door Drs W. J. v. d. Woestijne

Van dit bekende leerboek is, nadat in 1934 de eerste druk verscheen, thans een vijfde oplage van de pers gekomen. Evenals bij de 2e en 3e druk, onderging het thans ook weer uitbreidingen en verbeteringen. Het bleek zelfs gewenst uit het tweede deel het Hoofdstuk over de Bedrijfs-economische statistieken te doen vervallen, aangezien deze stof in een afzonderlijk derde deel zal worden behandeld. Hiermee wordt dus een trilogie verkregen, n.l. deel I De Statistische Methode, deel II Toepassingen van de Statistische Methode op sociale verschijnselen en deel III Toepassing van de Statistische Methode op bedrijfseconomische verschijnselen.

Een zo bekend leerboek vraagt geen inleidende boekbespreking. Indien wij enige suggesties voor latere drukken mogen maken, dan is de eerste dat Bijlage I van deel I naar onze mening best zou kunnen vervallen. Vooral als deze bijlage vervangen zou kunnen worden door enkele tabellen betreffende de curve van Gauss en derzelve integraal.

Ook zouden enige toepassingen van papier met waarschijnlijkheidsverdeling, dat thans in Nederland vervaardigd wordt, zeker een plaatsje in dit goede leerboek waard zijn.